

Sefa Koyuncu

Yaşadıkça

sefa.koyuncu@tg.com.tr

Başbakan Erdoğan'a açık mektup -4-

Değerli Başbakanım; son dönemde Türk diline musallat edilen virüslerden biri de devrik/ters cümledir. Bin yıllık millî tecrübe açıkça gösteriyor ki, Türkçenin en temel kanunu olan ve "Fâil+mef'ul+fiil / özne+nesne+yüklem" şeklinde sıralanan cümle yapısı bozulmadıkça, başka dillerden alınan kelimeler Türkçeyi ancak zenginleştirir. Büyük ölçüde, temas kurduğu kültürlerden kelime olarak gelişen Türkçeyi yüzlerce yıldır ayakta tutan, güçlü ve sağlam cümle yapısıdır.

Türkçede, cümlelerin esas unsuru olan fiil daima sonda bulunur. Türk sentaksının bütün yapısı bu ana kanun üzerine kurulmuştur. Türkçenin bu kanuna dayanan kelime sırası ancak (vezin, kafiye ve ahenk zaruretleri ile) nazımda ve geçici olarak değişebilir. Nazımda şekil bakımından geçici olarak yerlerini değiştiren unsurlar, asıl sıra içindeki ma'nâ ve fonksiyonlarını yine muhâfaza ederler. (Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Minnetoğlu Yayınları, İst. 1977, s. 361-386)

Devrik cümle millî değildir. O kadar ki Türk ancak telaşlandığı, dili dolaştığı, acele konuşmak zorunda kaldığı, kısaca şaşırıldığı zaman devrik cümleyle söyler. Zamanımızdaki devrik cümle bolluğu da böyle bir şaşkınlığın ifadesidir. (Nihad Sâmî Banarlı, Türkçenin Sırları, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1980, s. 26)

Günümüzde ise maalesef devrik/ters cümle kullanımı bir millî felâket hâlini almıştır.

Türkçenin bugünü ve yarını karrartan devrik/ters cümle çığını açan ise iki kişidir.

-Nazım Hikmet ve Nurullah Ataç

DEVRIK CÜMLE FELÂKETİ

Türkçenin kurallı cümle yapısı, 1940'lı yıllara kadar titizlikle korunmuştur. Devrik/ters cümle ise Türk diline, (dönemin tek parti iktidarı CHP'nin desteğiyle) Nazım Hikmet ve Nurullah Ataç'ın özel gayretleriyle girmiştir.

Prof. Dr. Ömer Demircan'ın bu konuda; Nazım Hikmet ve 'devrik tümce' (Türk Dili Dergisi, Ocak-Şubat 2005) ve 'Öyküsü-devrik' tümce (Türk Dili Dergisi, Ocak-Şubat 2006) başlıklı, internetten de ulaşılabilen ibretlik iki makalesi yayınlandı. Prof. Demircan bu iki makalesinde, devrik cümleyi Nazım Hikmet'in başlattığını, Ataç'ın ise yazı diline (müfredata) yerleşmesinde etkili olduğunu anlatıyor.

Demircan; Nazım Hikmet'in devrik cümleyle yazmayı teklif ettiği ünlü romancı Kemal Tahir'in, "Bunlar cümleyi önce kurallı yazıyor, sonra yüklemi başa alıyorlar" diyerek, teklifi ciddiye almadığını da kaydediyor.

DEVLET ÖNCÜ OLMALI

Sayın Başbakanım; "Anayasanın Dil" sempozyumunda yaptığınız konuşmada ifade ettiğiniz gibi, "Yasayla dil korunamasa da, yasayı yapanların gayretleriyle dil korunabilir."

Dilin bozulmasına olduğu gibi, düzelmesine de devlet kurumları öncülük edebilir.

Bu çerçevede, Türkçenin tabii mecrasına çekilmesi için; devlet, anayasa ve yasalar başta olmak üzere uhdesindeki bütün alanlarda, Türkçenin bugünkü yapay durumunu değil, yüz yıl önceki tabii hâlini esas almalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçedeki tasfiye hareketinin uzantıları olan "ünlü uyumu ve ünsüz sertleşime" kurallarını müfredattan çıkarmalı; devrik/ters cümle kullanımını önleyici tedbirler almalıdır.

Sözün özü:

Okullarımızda talebeye, devrik/ters cümlelerin Türk yazı ve düşünce sistemini berhava etmek için dilimize yerleştirilen bir tahrip kalıbı olduğunu anlatmak yerine, "Cümle, öğelerinin dizilişine göre ikiye ayrılır; kurallı cümle, devrik cümle..." diye öğretmeye devam edersek, vay hâlimiz!..

Makaleyi, yazının sesinden dinlemek için QR kodunu okutun.